

ע באר הגולה

הלכות ראש השנה סימן תרב תרג

תרב סדר עשרת ימי תשובה, ובו סעיף אחד :

א טור שם וביטוי תקפא

הגה ומתעניינים למחירת ראש השנה (טור) (א) והוא תענית צבור :

א (ב) בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מרבנים בתפלות ותחנונים. הגה ואומרים (ב) 'אבינו מלכנו' ערב ובקר, (ג) מלבד בשבת (טור). ובאפלו אם קל מילה (ד) שאין אומרים תחנון, אפלו הכי (ה) אומרים 'אבינו מלכנו' (בנהגים). ואומרים בכל יום (ב) (ו) שלש פעמים ודוי קדם עלות השחר, (ז) מלבד בערב יום כפור שאין אומרים אותו אלא פעם אחת (וחמה). ואין נוהגין (ח) תרם (ט) וכן אין משביעין אדם (י) בבית דין עד אחר יום כפור (מהר"ל). אין מקדשין (ז) [ז] הלכנה (י) עד מצאי יום כפור. (יא) ושבת שבין ראש השנה ליום כפור המנהג לומר בו צו"ץ (א) :

תרג ובו סעיף אחד :

א טור בשם אבי נצטרך שכתוב

א אף מי שאינו נוהג מפת של (ב) [ב] עפ"ם, (א) בעשרת ימי תשובה צריך לנהר: (ב) ניש

שערי תשובה

[ז] הלכנה. עכ"ט. ועין בא"ר שהביא זה וכתב ע"ז: הבאתי שמונה ראיה ללבוש, ש"ל קמו שלא ידאג שימחה בן לא יגור עליו מיתה באותו הדין. מהו גם קזה ו"ל בין שמסתמין לבבונה כי מנהג חכמי, ע"ש: [ב] פותחים. עכ"ט. ומייש שיאמר י"ג מלות ביום כי, ע"ז לל"ל (ס"ט) תפוח שמתקמי שבפנייה איתא ג"כ התפלה ג"כ, ע"ש, וזנו אין נוהגין בן בגוף התפלה, ע"ש. וכתב ג"כ כי לר' אהרן שבתאי שכתב לו כחירות ללכת למקום קרוב יתנו לו ונתנה בדרך. ונתנה בצי"צ השיג על סגרי"ו בחולף בשער ואעפ"י כתב שהתענה מי יום, אך כנה שהשלים החתול לבקש לשלחו בשליחות הנה לטיבת עיניו אין שום הויא דצריך פניה, ופעמים בכל יום שאדם לוקח חתונה פתקה או בתורה או"ף גזע"ט והולך לירידים, שאם ח"י יאמר לו בקרה נפשו אין הסובר צריך פניה, ויבאנה מנה דחלק שאמר התפלה ליד עד מתי יתנה זה טמון כי ו"ל קוש"ב אבנר נתם משים דאבנר הנה הפתחיל כי ולכן א"צ בפניה, רק הו"ל והנה כי יתענה שלשה ימים בה"ב, ואם

באר היטב

(ב) א"מ. ויחיד יכול ג"כ לאמרו: (ב) ג"כ. והא"ר ז"ל בספר הפנות כתב שא"ל רק פ"א. במילה אומרים באשמת בין פסא לעשור וכו' ברית אחר והא"ר אומר: (א) ב"ד. ועל-פל פנים מצוה לשפט להוציא גולה מתחת ידו, לכוש, מ"א, ט"ז: (ז) הלכנה. ולבוש כתב: ואני שמעתי שארובה טוב שיקראו אותה כדי שכתוב מצוה זו ותוסיף על זכיותינו. כתב אור חדש: טענה באחד שפגוע אפסים עלולה ונדעו להרגו ובקש שישחרו לו לעשות מצוה א' קדם מותו, והלכנה היתה בחיוביה וקדשה כמנה גדולה, ונעשה לו נס כשדלג ג' פעמים כמנהג ונשאו הרוח ונעול מהם. גם שמעתי שמי שקדש הלכנה, מיום שקדשה שוב לא ידאג שימות באותו הדין מאותו יום ואילך, ע"כ: (ס) ושבת. וכתב מ"מ: וכתבם שאין בער אומר ההקפדה שבת ישראל:

(ב) עכ"ם. ואם אינו יכול לאפות בעצמו די כהשלכת קיסם, לבוש ומנהגים. ויזכרו שלא לברך ולשל חלה מצסת אי א"פ שמכרה להם א"כ מבר להם הקטנה, ונ"ל דמי שהולך בדרך א"צ להתחין רק כשעור המפניש ביד ס"ס ק"כ, ולא קבילו עליו להחמיר בעשיה ימים יותר משאר ימות השנה. ועין בתשובת ניש סימן עב להחיר בשנת רעבון לאכל גלסקאות של נחתום אנו"הודי ע"י הכשול אותם א"כ בבית ישראל אף בעשרת ימי תשובה למי שפוקד, ע"ש. ושל"ה דף סו כתב שהחסידים נהגו לאכל חליו פתורה, ואף שכלנו טמאי מתים ט"מ יאכל וז"ל שלא הקשר ונלוש בתיפוח ונלוש ונשמה מן הבאר שלא יצא ויטמאם, עכ"ל. ועין מ"א שהקשה עליו דהא נסקאו בפיה, ע"ש. וטוב לומר בכל יום מעשרת ימי תשובה בין שיתענה לומר מנחה ממעמקים קראתיו, ע"ז מ"ש בסימן נד. מ"ח אלו ואלך כשמתענה ישאל מהש"י כפרה ותיים וקנים לעבודתו בהוצאת ס"ח ויאמר י"ג מלות נ"פ גם ואני

משנה ברורה

א (א) והוא תענית צבור. וכל הלכותיו נהבאר בסימן תקנ, ע"ז שם במשנה ברורה: (ב) בכל הימים וכו'. לכד (ב) משבת: (ג) מלבד בשבת. ובאפלו במנחה של ערב שבת שובכה גם-כן (ג) אין אומרים 'אבינו מלכנו': (ד) שאין אומרים תחנון. ולא יחי צו"ץ: (ה) אומרים 'אבינו מלכנו'. ואל ארץ אפוס' ו'למנצח' [ד"מ]. במילה אומרים באשמת בין פסא לעשור (א) וכו' ברית אחר ויהא"ר אומר: (ו) שלש פעמים ודוי. וכן מיום ראשון הסליחות עד ערב ראש השנה, כן משמע במנהגים: (ז) מלבד כ"ו. מפני (ז) שצריך לומר שתי פעמים במנחה ובמערב, והוא גם-כן יום-טוב: (ח) תרם. שלא לעורר כחוח הדין בזמן ההוא, וכן אין משביעין, שהוששין ביותר להביא ענש שבועה לעולם, הם ושלום. ואפשר אפלו אם תב לקבל פתח עליו על-ידי הפוך ובדומה, אפלו הכי אין מקבל בתרם עליו עד אחר יום הכיפורים, ומיהו, אם רוצה יש לומר דהרש"ו ק"דו [פ"מ"ג]: (ט) וכן אין משביעין. ועל-כ"פ פנים (ס) מצוה לשפט להוציא גולה מתחת ידו, וכשנש דין למטה אין דין למעלה: (י) עד מוצאי יום הכיפורים. וקדוש הלכנה (ו) יותר טוב ששהו בקשם ובשמתה, ובמקדש איתא, שבמוצאי יום הכיפורים בתקול יוצאת ואמרת 'לך אכל בשמחה גו"ר'.

שער הציון

(א) טור: (ב) דרכי משה בסימן תרד בשם מהר"ל: (ג) מגן אברהם ושי"א: (ד) הג"א: (ה) לבוש ומגן אברהם: (ו) הג"א: (ז) לבוש וביח"טא"ר. ועין בבאר הג"א שכתב דכן עקר: (ח) כשה משה: (ט) אחרונים: (י) מגן אברהם ושי"א: (יא) שם: (יב) עוד כתבו בשם תשובת נחלת שבעה להחמיר בשנת רעבון לאכל בעשרת ימי תשובה גלסקאות של נחתום צו"ם על-ידי הכשול אותם אחר כך בבית ישראל אף למי שפוקד: (יג) מגן אברהם ושי"א: (א) היינו צדקתן צדק. וצו"ץ הוא קיצור החיבות [ר"ת] הראשונות שבג' הפסוקים — צדקתן וצדקתן צדקתן.

הַלְבוּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תְּרַב תְּרַנ

ביאורים ומוספים

סימן תרב

סדר עשרת ימי תשובה

[משנ"ב ס"ק א]

[הוא פְּעֻנֵת צְבוּרָה].

1) וסיבת תקנת צום זה, כתב לעיל (סי' תקמט ס"ק ב) לפי שביים זה נהרג גדליה בן אחיקם שמינהו לראש על הפליטה לאחר החורבן, ועל ידי שנהרג גלו כל הנשארם ונהרגו מהם לאלפים, וכבתה גחלת ישראל הנשארת.

ולענין מי שיהדע שאם יתענה בצום גדליה יש חשש שיחלש ולא יוכל לצום ביום כיפור, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תריח ס"א ד"ה חולה).

[משנ"ב ס"ק ב]

פְּכַל הַיָּמִים].

2) והוסיף לעיל (סי' תקפא ס"ק ג), שכמו כן נוהגים לומר בעשרת ימי תשובה יותר מעשרה מומרי תהלים בכל יום מימות החול, כדי לגמור את התהלים פעם שלישית לפני יום כיפור [מלבד הפעמיים שנשיימום את התהלים בחודש אלול, כמבואר במשנ"ב שם].

ולענין אמירת מזמור 'ממעמקים קראתיך ה' בעשרת ימי תשובה, כתב לעיל (סי' נד ס"ק ד) שבכתבים מובא שיש לאומרו בין ישתבח ליוצר, אך כתב שצריך עיון [מדוע מותר להפסיק שם לצורך אמירת מזמור זה, הלא אסור להפסיק בדיבור בין ישתבח ליוצר כמבואר בשו"ע שם (ס"ט)], והערוך השלחן (שם ס"ב) ביאר, שאמירת מזמור זה נחשבת חלק מסדר התפילה, ולכן אינה הפסק, ורק דיבור בדברי חול נחשב להפסק.

[משנ"ב ס"ק ג]

מְלַבֵּד בְּשֵׁבַת³ וכו', אין אוקרים 'אָבִינוּ מְלַבְנֵנו'⁴.

3) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' תקפ"ד ס"ק ד), שאין מבקשים על צרכיו בשבת. ובגדר מה נקרא שאילת צרכיו, כתב לעיל (סי' רפח ס"ק כב) שאיסור שאילת צרכיו הוא רק כשמבקש רפואה או פרנסה, משום שמראה בזה שיש לו צער בשבת, אבל מותר לומר 'אלקי עד שלא נוצרתי וכו' יהי רצון וכו', כיון שאין זה אלא חרטה על עוונותיו, ומותרת כיון שאינה בלשון וידוי.

4) ובטעם הדבר שאין לומר 'אינו מלכנו' במנחה בערב שבת, כתב המחצה"ש (סי' תקפ"ד ס"ק ג) שהוא כמו תחנון שאין אומרים במנחה של ערב שבת, מפני שהוא סמוך לכניסת השבת, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רסז ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק א). והוסיף המשנ"ב שם, שאין לאומרו גם אם מתפללים מנחה גדולה מיד אחר הצוה.

[משנ"ב ס"ק ד]

שְׁאֵין אֹמְרִים תְּחֻנָּה⁵.

5) ולענין אמירת תחנון בסליחות שאומרים לפנות בוקר לפני התפילה, בשיש ברית מילה בבית הכנסת לאחר התפילה, כתב האלף המגן (סי' תקפא ס"ק לח בהע') שאם סיימו את הסליחות קודם שהאיר היום, ודאי שאומרים תחנון [כיון שלילה אינו זמן מילה], ודעת הגרי"ש אלישיב (מבכשי תורה חיג עמי' תב, אשרי האישי חיג פ"ג אות יט) שגם אם אומרים את הסליחות לאחר עלות השחר, מימי אומרים תחנון בסליחות, כיון שנדרבנן אסור למול קודם הנץ החמה, ואם סיימו את הסליחות לאחר הנץ החמה, הביא האלף המגן (שם) שנחלקו בזה האחרונים, וכתב

שמסתבר שיש לומר אז תחנון [וכמו לענין תחנון בסליחות של ערב ראש השנה, שאומרים תחנון גם אם סיימו לאחר שהאיר היום, כמובא לעיל סי' תקפא ס"ק כג], וכן כתב הקצה המטה (סי' כב), וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (חיד' סי' נד ס"ק ה) שתחנון הוא חלק מנוסח הסליחות, ואינו מתבטל בשום אופן, מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה ראש השנה פ"א ס"ה, אשרי ישראל פכ"ה הע' קו) שאם התחילו את אמירת הסליחות לאחר עלות השחר, אין לומר תחנון גם אם גמרו את הסליחות קודם הנץ החמה, כי מן התורה זמן מילה הוא מעלות השחר וכן מצדו בספר מקראי קודש ימים נראים סי' ב', ורק אם התחילו לומר סליחות קודם עלות השחר, אז אומרים תחנון גם אם גמרו את אמירת הסליחות ביום [כי לילה אינו זמן מילה, והתחנון הוא חלק מהסליחות שנאמרו בלילה], וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקפא ס"ק כב הע' 46).

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְדוּי⁶.

6) ומה שנדחו העולם שאומרים ודוי 'אשמנו' רק פעם אחת ולא שלש פעמים, כן מובא בשם הגר"א (מעשה רב אות רב) ובשם הארי"ז (הובא בבאר היטב ס"ק ב), וכן הובא שנהג החפץ חיים (הצדיק ר' שלמה עמי' מא).

[משנ"ב ס"ק ח]

עַד אַחַר יוֹם הַכַּפֻּרִים⁷.

7) ולעיל (סי' תכט ס"ק יד) כתב שבכל חודש תשרי [אף לאחר יום כיפור] אין להטיל חרם בבית הכנסת, אפילו לצורך גדול, ובטעם הנמנהג שלא להטיל חרם בכל החודש, כתב בשו"ת חתם סופר (חרי"מ סי' עז) בביאור דברי המג"א שם, שבכל חודש תשרי עדיין תלויים אנו קצת בדין, והוסיף, שהמנהג שלא להטיל חרם עד לאחר יום כיפור הוא מנהג קבוע שכולם נוהגים בו, אלא שיש מקומות שנוהגים להדימנע מלהטיל חרם אף בכל החודש מהטעם האמור לעיל.

ולענין האם מותר להשיע לצורך גדול, כתב הדעת תורה (סי' א) שאף שלהטיל חרם אסור אפילו לצורך גדול כמבואר במשנ"ב (שם), יתכן שכל זה דוקא כשמטילים את החרם בבית הכנסת, משום שאו חמור יותר, אבל שלא בבית הכנסת, מותר לצורך גדול, ולפי זה מותר גם להשיע לצורך גדול, כיון שאינו משיע בבית הכנסת.

[משנ"ב ס"ק ט]

לְהוֹצִיא גְּזֵלָה מִפֶּתַח הַדָּר⁸.

8) ולענין קביעת זמן לבוא לדין למי שאינו בעיר, כתב השו"ע (חרי"מ סי' ה ס"ב) שלא קובעים לו לבוא בחדש תשרי, כמו כן לקבול על אדם בבית הכנסת, כתב הרמ"א (שם) שאין קובלים בימים נוראים, אף אם הוא מבני הכפרים שבאו למנין, אלא קובעים לנתבע זמן שיבוא אחרי חג הסוכות, אך אם נראה לבית דין שאם לא ידונו מיד יש חשש שהנתבע ידחה או ירמה ולא יבוא לדין שיקבעו לאחר החג, דנים לאלתר [הובא במטה אפרים ס"ד, וראה לעיל (סי' תקמה ס"ק מט)]. ובטעם דין זה ובפרטיו, ראה מה שכתב השו"ע שם (סי' ג) והפתחי תשובה שם (סי' ד).

[משנ"ב ס"ק י]

פְּשָׁאוֹ מְבַשֵּׂם וְקִשְׁמָהוּ⁹ וכו', לְקַבֵּל מִפְּעֻנֵת מִקְדָּם פְּדֵי שְׁמֵעָה זוּ קְדִיעָהוּ לְכַף-כַּסִּית¹⁰.

9) ודעתם שלפני יום כיפור אין שרויים בשמחה, ביאר לעיל (סי' המשך במילואים עמוד 42

מילואים הלכות ראש השנה סימן תקצו תקצז תקצח תקצט תר המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ב]
אומרים יתודיענו¹²]

2) ואם שכח לאומרו, כתב בביה"ל לעיל (סי' רצד ס"א ד"ה ואם טעה) שדינו כמו אם שכח לומר במוצאי שבת יאתה חוננתני, שאינו חוזר, מפני שמכיר אחר כך הברכה על הכוס של קידוש, כמבואר בשרע (שם), וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' תצא ס"ק ד). ואפילו אם התחיל רק יותן לנו ה' אלוקינו, כתב המטה אפרים (סי' עשור) ששוב אין להחמיר על עצמו לחזור ולומר יתודיענו, וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם.
ואם לא הבדיל בתפילה, וקודם הקידוש טעם איזה דבר, כתב בביה"ל (שם) שקטנו אותו שעליו לחזור ולהתפלל, וכמו במוצאי שבת.

לבריאית האש במוצאי שבת על ידי ארם הראשון [כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' רצח ס"ק א)]. וכמו שכתבו התוס' (פסחים נג, ב ד"ה איך) שלא תיקנו ברכה על הנאה מן האור, לפי שאין זו הנאת הגוף, וכן כתב המשנ"ב לעיל (סי' רטז ס"ק ה) שלא תיקנו ברכה על הנאה שאינה נכנסת לגוף, וכן כתב בביה"ל לעיל (סי' רצז ס"ח ד"ה לא) בשם הראש שברכת הנר אינה ברכת הנהיג, שהרי אין מברכים אותה בכל פעם כשוראה את האור. [וראה בביה"ל לעיל (סי' רג ס"א ד"ה על), שהביא שמדברי המג"א משמע שסובר שהיא ברכת הנהיג, ושדעת הפמ"ג שהיא ברכת השבח וכעין ברכת המצות, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רצח ס"ק לו)].

הלכות ראש השנה סימן תרב תרג המשך מעמוד ע

[שעה"צ ס"ק ז]
ועין בבאר ספ"א שכתב דכן עקר¹¹]

11) וכן כתב במעשה רב (אות קנט) וכן הנהגו החזו"א והגרי"י קמבסקי (ארחות רבנו ח"א ע"מ קעו), וכן הנהגו הגר"שו איערברך (מבקשי תורה קובץ ג ע"מ שעו), וכתב הערוך השלחן (סי' תכו ס"ח) שבמדינות שמצויים בהן הרבה עניים, נהגים שלא להמתין עד מוצאי יום כיפור, אלא מקדשים מיד כשאפשר. אכן, דעת הגרי"ש אלישיב (דברי חכמים תשובה תפ, אשרי האיש ח"ג פכ"א אות כו) שהמנהג בירושלים להמתין ולומר קידוש לבנה במוצאי יום כיפור, ואף בישיבות [באירופה] המנהג היה כך.

[משנ"ב ס"ק יא]
ותקנים שאין נעזר¹²] אימר התקטרה שוקה ישאלאל¹³]

12) וכן כתב לעיל (סי' רפב ס"ק כג) שנהגים שלכתהילה אין קורין קטן למפטר בשבת זו, ולענין עליות קטן למפטר בשאר שבתות השנה, ראה מה שכתב במשנ"ב שם, ובביה"ל שם (ס"ד ד"ה אה). והוסיף המטה אפרים (סי"מ) שיש לקרוא איש השוב להפטר זה.

13) וכיון שהפטרה זו מסתיימת בהרשע כמולידים יופרשים וכשלו בבי, כתב לעיל (סי' תכח ס"ק כג) שנהגים להוסיף פסוקים בסיום ההפטרה כדי לסיים בדבר טוב, וראה שם אלו פסוקים נהגים להוסיף.

ולענין דרשת ישבת שובה, ראה מה שכתב לעיל (סי' תכט ס"ק ב).

סימן תרג

[משנ"ב ס"ק א]
בשע"ת ימ"ד השוכה צריך לנהר¹⁴. הנה אפלו מפת פלטר¹⁵ של גוי¹⁶

וכו', עד יותר מארבעה מילין¹⁷ וכו', מקר לו לקבל פת פלטר של צבור¹⁸].

1) וכן לענין שבת ויום טוב, כתב לעיל (סי' רמב ס"ק ו) שנכון להזהר שלא לאכול בהם פת פלטר של נכרי גם אם בחול אינו נזהר בו, מפני כבוד שבת ויום טוב.

ולחמיר בשאר ענינים בעשרת ימי תשובה, כתב החיי אדם (כלל מג) שבכל הדברים ראוי להחמיר בימים אלו, גם אם אינו נזהר בהם

תכו ס"ק ט) משוב שקודם יום הכיפורים מאיימים מכה הדין, והאם צריך לטעום איזה דבר קודם קידוש לבנה במוצאי יום הכיפורים, כתב לעיל (שם ס"ק יא) שאף שבשאר תעניות צריך לטעום קודם קידוש לבנה, מימ במוצאי יום הכיפורים, מתוך ששמחים שיצאו בדימוס, מקדשים אף קודם שיטעמו. אכן, אם מרמש שמחמת חולשת התענית לא יוכל לכוון כראוי, כתב המטה אפרים (ס"ד) שימתין לקדש את הלבנה עד לאחר שיבדיל ויטעם קצת, גם אם מחמת זה יצטרך לקדש את הלבנה ביחידות.

ולענין האם יוכל לקדש את הלבנה במוצאי יום כיפור בלי מנעלים, מדברי המשנ"ב (שם) משמע שרק במוצאי תשעה באב צריך להזהר בזה [ויתכן שהטעם הוא משום שיש חילוק בין איסור נעילת המנעלים בתשעה באב שהוא משום אבילות, לבין איסור זה ביום כיפור שאינו אלא משום עינה]. אכן, הש"ד חמד (אספת דינים מערכת יום כפורים סי' א אות א) כתב, שגם במוצאי יום כיפור יש לנטול נעליים קודם שיקדש את הלבנה [אמנם, לדעתו צריך גם לטעום משהו קודם קידוש לבנה]. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"א אות כה), וכן כתב בקיצור הלכות המועדים (להגרי"ש דבליצקי), אך הוסיף, שבאופן שיפסיד קידוש לבנה בעיבור אב ילך לנטול נעליים, וקדש את הלבנה עמדם אף שאינו נעיל נעליים.

10) וכן כתב בביה"ל לעיל (סי' תכו ס"ב ד"ה ולא) שכיון שבעשרת ימי תשובה תלויים ועומדים כדן, יתכן שזכות אחת תכריע את החפ, ובבואר דעת הרמ"א שממחנינים עד מוצאי יום כיפור ולא חוששים לטעם זה שמצות קידוש לבנה תכריע לבק זכות, כתב הלבוש (סי"ב) שכיון שממחנינים לכבוד המצוה כדי לקיימה בשמחה, נחשבת ההמתנה עצמה כמצוה שתכריע לבק זכות.

ולענין האם יש להדר בקניית ארבעת המינים קודם יום הכיפורים כדי שמצוה זו תכריעהו לבק זכות, כתב המטה אפרים (סי' תרג ס"ח) שאנשי מעשה נהגים להיות וריזים מקדימין ולקנותם קודם יום כיפור כדי שמצוה זו תכריע לבק זכות, אלא אם כן ידע שלאחר יום כיפור ימצא ארבעה מינים מהדרים יותר. ולענין האם לבנות את הסוכה קודם יום כיפור, כתב הרמ"א (סי' תרכד ס"ה) שיתחיל לבנותה מיד במוצאי יום כיפור, וראה שערי תשובה (סי' תרכח ס"ק א) ומשנ"ב (סי' ב) מה שכתבו בוה, ומה שכתבנו שם.

מילואים הלכות ראש השנה סימן תרב תרג המשך מעמוד קודם

2) כוונתו לומר, שבפת של בעל הבית, היינו שאפאה הנכרי עבור בני ביתו, גם בשאר ימות השנה אין מי שנהג להקל בזה אלא אם כן אין אפשרות להשיג פת פלטר כלל, כמבואר בש"ע (י"ד סי' ק"ב סי"ב-ח). אבל פת פלטר של נכרי היינו שאפאה כדי למוכרה, יש שנהגו להקל בשאר ימות השנה כמבואר בש"ע וברמ"א שם (ובטעם החילוק כתב בביאור הגר"א שם (סי' ט), שאין חשש קירוב הדעת בין ישראל לנכרי בקניית פת שעשאה כדי למכור, ולא יבוא ליד חיתוף, ומ"מ בעשרת ימי חשיבה צריך להיזהר אפילו מפת זו.

3) ולאכול פת שנאפתה על ידי אלו שאינם שומרי מצוות, כתב הגר"ח קניבסקי (ישא יוסף י"ד סי' ו') שכמדומה שהחז"א היקל בזה [ובכל ימות השנה], אף שבקניית מאכלים שהתבשלו על ידם החמיר משום ביטולי נכרים (מכתב, צפתות ה"ה ע"מ ל"ג), כי יתכן שבביטול החמיר יותר ונראה פתחי תשובה (י"ד סי' ק"ג סי' א) וחז"א (י"ד סי' ב סי' ק"ג).

4) ואם אינו הולך בביתו של מקום הפת, כגון שהפת נמצאת לאחריה, כתב החכמת אדם (כלל ס"ה סי' ז) שאינו צריך לילך יותר משיעור מיל למקום הפת. וכן כתב המשגיב לעיל (סי' קס"ג סי' ג) בשם הח"י אדם לענין מי שאין לו מים לנטילת ידים, שאם יושב בביתו ואינו הולך בדרך, אינו מחוייב לטרוח יותר ממיל.

וכשנסע ואינו הולך כרגל, כתב במה"ל לעיל (שם סי' ד"ה כרהוק) לענין מי שאין לו מים לנטילת ידים לאכילה, שלא מחשבים את שיעור ארבעה מילין לפי המרחק, אלא לפי זמן הילוך ארבעה מילין לאדם בינוני שהוא שיעור 72 דקות, וראה מה שכתבנו שם.

5) אכן, אם יש חשש שמערב בפת שומן או איסור אחר, כתבו הפתחי תשובה (י"ד סי' ק"ב סי' ב) ובשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' ל"ג) שהפת אסורה, ואין הנחתום הנכרי נאמן לומר שלא נתן בה שומן או שנתן בה שומן כשר.

בכל השנה, כי גם הקדוש ברוך הוא מתנהג בהם בחסידות עם בריוותו, ולכן ראוי שגם אנו נתנהג בחסידות בימים אלו, וכן כתב הברכי יוסף (סי' א), וכן כתב רבינו מנחם (פ"א מה"ל חמץ ומצה ה"ה) שימים אלו הם ימי סליחה ומחילה וצריך להיזהר בהם מכל דבר שיש בו אפילו נדנוד עבירה, כדי שיתעורר לשוב, וכן כתב בשע"צ לקמן (סי' תרט"א) שבעשרת ימי תשובה יש להחמיר אפילו בדבר המותר מן הדין.

האם צריך להחמיר מעתה בחומרות שנהג בעשרת ימי תשובה גם בשאר ימות השנה וכי מנהג של מצוה שהורגל בו נעשה כנדר, כמבואר במשגיב לעיל (סי' תקצ"ו סי' ו'), כתב הבי"י שכשנהג איסור בעשרת ימי תשובה בדבר שאין איסורו ברור אלא תלוי במנהג כמו פת עכ"ל, אינו נאסר בזה בשאר ימות השנה, כיון שאין בדעתו לנהוג בחומרא זו אלא בימים אלו.

אכן, להחמיר בדברים שיש בהם חשש איסור מצד הדין, אלא שנהגים מדעת המחירים, כגון איסור 'חדש' בחוץ לארץ או בשר ללא סירכא, כתב הערוך השלחן (סי' ב) שאין להחמיר בהם בעשרת ימי תשובה, כיון שאז יחשב שקבל עליו את דעת האוסרים ולא יוכל להקל בזה גם בשאר ימות השנה [ויתכן שלדעתו כדבר שיש בו חשש מצד הדין אין אפשרות להחליט שמחמיר בזה רק בזמנים מסוימים, אלא או שנהג בזה תמיד היתר, או שתמיד מחמיר בזה ומקבל עליו דעת האוסרים]. מאידך, האלף המגן (סי' ב) כתב שכל שכן שיש להחמיר בימים אלו בדבר שיש בו חשש איסור, גם אם אין לו אפשרות להחמיר בזה בשאר ימות השנה, ומ"מ אינו נאסר בזה בשאר ימות השנה, שהרי אין דעתו לנהוג כן אלא בימים אלו בלבד, וכן כתב המטה יהודה (סי' תקפ"ג סי' ט), וכן דעת הגרי"ש אלישיב (ה"ל חג בחג ימים נראים ע"מ ר"ח).

הלכות יום הכפורים סימן תרד תרה המשך מעמוד ע"א

7) ובאופן שיש ספק אם היא מעוברת, דעת הגר"ש וואנר (שם), שנראה שאינה צריכה להוסיף תרגול מספק.

8) ולדעת קודם השו"ת, כתב האלף המגן (על המטה אפרים סי' ג) שאסור, כיון שיש לחוש שהתרסקו אבריו על ידי זה ונעשה טריפה, (וממילא יש בכך גם משום צער בעלי חיים).

9) ובאופן שהתברר מהו מין העובר על ידי בדיקה כגון אולטראסאונד, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש שם) הגרי"ש וואנר (קובץ מבית לוי שם) שמתן לסמוך על כך, ואינה צריכה לטול 'כפרה' נוספת מספק. וראה מה שכתב הגרי"ז וייס (מכתב בשו"ת קנה בשם ח"ב סי' ט) שאין לסמוך על הבדיקה בודאות, ועדיף שתוטל כפרה נוספת מספק ואולם יש להעיר שדבריו נכתבו לפני זמן רב כמצ"ח שם, קודם שהרפואה בתחום זה התפתחה מאד.

10) ולגבי מי שטעה ועשה לזכר כפרות בתרגולת, כתב הא"י (בוטשאטש, מהר"ת סי"א) שיצא ידי המנהג ואינו צריך להתכפר שוב בתרגול, ודימה את הדבר לכהן שעבד בבית המקדש תמצא חלל, שדרשו בגמ' (קידושין ט"ו ב) מהפסוק (דברים לג י"א) 'ברך ה' חיל' וגו' שעבודתו כשרה, שכיון שסבר שהוא כהן נחשב הדבר כאילו אכן עשה כראוי, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש שם אות ו').

11) משמעות דבריו שמעוברת מתכפרת עם עוברת ב'כפרה' אחת גם

7) ופרטי דין שנים עשרה בדיקות הסכין, התבאר בש"ע (י"ד סי' י"ח סי' ט).

8) ושע"צ סי' ב] שז"ק' ל"ח א"ח ש"ח"ה.

9) ולדעת קודם השו"ת, כתב האלף המגן (על המטה אפרים סי' ג) שאסור, כיון שיש לחוש שהתרסקו אבריו על ידי זה ונעשה טריפה, (וממילא יש בכך גם משום צער בעלי חיים).

10) ושני תרגולים⁹ וכו', ש"מא הקלר זכר¹⁰ וכו', א"מ אין נ"מ מש"ת¹¹ וכו', שני תרגולות ותרגול א"מ¹² וכו', י"מ ר"ה ת"ל"פ"ה, ק"מ"ה, פ"ת"ה.

9) ובטעם הדבר שצריך לעשות כפרות עבור עובר, אף על פי שהוא בודאי לא חטא, כיאר הגרי"י קניבסקי (תולדות יעקב פי"ט הע' 8) שהוא כדי שלא ינוק אם נמזר עליו משהו. והגרי"פ שיינברג (תורת היולדת פ"ט הע' י) צידד לבאר, שהוא משום חטאיו בגילגול הקדום. ולענין מעוברת שעדיין לא עברו ארבעים יום מומן עיבורה, דעת הגרי"ש וואנר (קובץ מבית לוי תשרי ע"מ לג הע' ו) שאינה צריכה לעשות כפרות עבור עוברת, משום שאין לו עדיין דין עובר לענין עשיית כפרות עליו, מאידך, דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' ד אות ג) שדינו כעובר גם להצריך עשיית כפרות עליו.

